

ارتباط حقوق بین الملل دریاهای و حقوق بین الملل دریایی

مصطفی آبادی خواه

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل دانشگاه قم

مادیاچه های

دکتر سید ناصر میرعباسی

استاد گروه حقوق و علوم سیاسی دانشگاه قم

دکتر مرتضی نجفی اسفاد

عضو هیأت علمی دانشگاه علوم قضایی

سرشناسه

: آبادی‌خواه، مصطفی، ۱۳۶۹-

عنوان و نام پدیدآور : ارتباط حقوق بین‌الملل دریاها و حقوق بین‌الملل دریایی / مصطفی آبادی‌خواه با دیباچه‌های مرتضی نجفی اسفاد، سید باقر میرعباسی.

مشخصات نشر

: تهران: خرسندی، ۱۳۹۸-

مشخصات ظاهری

: ۴۵۶ ص.

شابک

: 978-600-114-968-9

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع

: حقوق دریاها (Law of the sea)

موضوع

: حقوق دریاها -- ایران (Law of the sea -- Iran)

موضوع

: قانون دریایی (Maritime law)

موضوع

: قانون دریایی -- ایران (Maritime law -- Iran)

موضوع

: حقوق بین‌الملل دریاها (Access to the sea (International law)

: نجفی اسفاد، مرتضی، ۱۳۳۳-، مقدمه‌نویس

: میرعباسی، سید باقر، ۱۳۲۲-، مقدمه‌نویس

۱۳۹۸/۴/۲۲ آ/۱۱۲۰ KZA

رده‌بندی کنگره

رده‌بندی دیویی

: ۳۴۲/۶۲۸

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۰۵۲۱۰

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان انی‌ژا - نرسیده به خیابان دانشگاه -

پلاک ۱۷۴ - واحد ۲ - تلفن: ۵-۳۴۶۷۱۰۳۴ - ۵-۵۸۴۶۴۹۰۵۸۴

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۲۲ - تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰-۶۶۹۵۰۷۵۹
فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی - دانشگاه حقوق دانشگاه آزاد، طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

ارتباط حقوق بین‌الملل دریاها و حقوق بین‌الملل دریایی

مصطفی آبادی‌خواه

چاپ اول: ۱۳۹۸

صفحه‌آرایی: الهام پیدایی

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۷۵۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-968-9

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۹۶۸-۹

فهرست مطالب

۲۳	دیباچه استاد محترم جناب آقای دکتر مرتضی نجفی اسفاد
۲۵	دیباچه استاد ارجمند جناب آقای دکتر سید باقر میرعباسی
۲۷	پیشگفتار
۳۳	مقدمه
۳۷	فصل اول: کلیات
۳۸	مقدمه
۳۸	مبحث اول: مفاهیم و تاریخچه حقوق بین الملل دریاها و حقوق دریایی
۳۹	گفتار اول - تعریف و تقسیم بندی
۳۹	بند اول - حقوق بین الملل دریاها
۴۱	بند دوم - حقوق دریایی
۴۳	گفتار دوم - تاریخچه
۴۳	بند اول - تاریخچه حقوق دریایی در جهان
۴۴	الف - دوره حکومت عرف
۴۵	ب - دوره حکومت قانون مدون
۵۰	بند دوم: حقوق و قوانین دریایی ایران در فرآیند تصویب و تحولات
۵۰	الف: سیر تحول حقوق دریایی ایران
۵۰	۱. ایران در تاریخ ادبیات
۵۱	۲. ایران در ادوار تاریخی
۵۱	۲.۱. دریانوردی در عصر هخامنشی
۵۳	۲.۲. دریانوردی در عصر ساسانیان

- ۳.۲. دریانوردی ایرانیان در عصر حکومت اسلام ۵۴
- ب - سیر تصویب و تحول قوانین ایران در حوزه دریایی ۵۵
۱. قانون دریایی ایران ۵۶
۲. سیر تصویب قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران ۵۹
- بند سوم: سیر تحول تاریخی حقوق بین‌الملل دریاها ۶۱
- الف - حقوق بین‌الملل دریاها تا قبل از معاهده‌ای عام الشمول ۶۱
- ب - دوره تصویب کنوانسیون‌های عام الشمول ۶۶
۱. جامع ملل و اولین تلاش‌ها در خصوص قانون نویسی ۶۶
۲. سازمان ملل متحد و عصری جدید از قانون نویسی ۶۸
- ۱.۲.۱. اولین کنفرانس ملل متحد در زمینه حقوق دریاها ۶۸
- ۲.۲. کنفرانس دوم سازمان ملل متحد در زمینه حقوق دریاها ۷۱
- ۳.۲. کنفرانس سوم سازمان ملل متحد راجع به حقوق دریاها ۷۱
- مبحث دوم: ریشه‌شناسی پیوند و استقلال ۷۳
- گفتار اول: پیوند حقوق بین‌الملل دریاها و حقوق دریایی ۷۳
- بند اول - ریشه‌های پیوند دریا و دریانوردی ۷۳
- بند دوم - ریشه‌های پیوند دریا و دریانوردی در کنفرانس گروسیوس ۷۸
- بند سوم - ریشه‌شناسی پیوند در چارچوب مکاتب فلسفی حقوق بین‌الملل ۸۶
- الف. مکاتب مبنایی حقوق بین‌الملل ۸۷
۱. مکتب حقوق موضوعی ۸۷
- ۱.۱. مکتب حقوق طبیعی ۸۷
- ۱.۲. مکتب جامعه‌شناسی حقوق ۸۸
- ۱.۳. مکتب قاعده‌گرایی ۸۹
۲. مکتب پوزیتیویسم یا وضعی ۹۰
- ب. مکاتب نظری حقوق بین‌الملل در ورطه عمل ۹۲

۱. مکتب نظری آرمان گرایی	۹۲
۲. مکتب نظری واقع گرایی	۹۳
۳- مکتب نظری کارکرد گرایی	۹۴
۱,۱. دوره کلاسیک	۹۶
۲,۱. دوره کلاسیک جدید	۹۶
۳,۱. دوره پسا کلاسیک	۹۷
۴- تحلیل مکاتب	۹۹
گفتار دوم - استقلال حقوق دریایی در ارزیابی حقوق داخلی و بین المللی	۱۰۱
بند اول - فرق - حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۰۱
بند دوم - تفاوت میان - حقوق بین الملل خصوصی و حقوق بین الملل عمومی ...	۱۰۲
بند سوم - استقلال حقوق دریایی	۱۰۳
بند چهارم - حقوق دریایی به - واد یک نظام حقوقی جداگانه	۱۰۴
مبحث سوم: نتیجه گیری	۱۰۶
فصل دوم: حقوق دریاها و حقوق دریایی ایران در - ارجوب تأثیرپذیری کلی	۱۰۹
مقدمه	۱۱۰
مبحث اول: ارتباط به مثابه اثرپذیری حقوق دریایی و حقوق دریاها از بعد سازمانی تا	
حاکمیت ملی ایران	۱۱۱
گفتار اول: مفهوم ارتباط	۱۱۱
بند اول: تعریف لغوی واژه ارتباط	۱۱۲
بند دوم: تعریف اصطلاحی واژه ارتباط	۱۱۳
گفتار دوم - ارتباط ویژه قانونگذاری در چارچوب مسائل دریایی و کنوانسیون ۱۹۸۲	
حقوق دریاها	۱۱۳
بند اول - ارتباط سازمان ملل متحد با سازمان بین المللی دریانوردی	۱۱۴

- بند دوم - تاثیر پذیری در تدوین و تصویب مقررات دریایی توسط آیمو از
کنوانسیون حقوق بین الملل دریاها..... ۱۱۷
- بند سوم - ارتباط جمهوری اسلامی ایران و سازمان بین المللی دریانوردی در روند
تصویب قوانین..... ۱۱۹
- الف - سازمان بنادر و دریانوردی قبل از انقلاب اسلامی..... ۱۲۱
- ب. سازمان بنادر و دریانوردی پس از انقلاب..... ۱۲۴
- مبحث دوم: منابع حقوق دریایی ایران و حقوق بین الملل دریاها..... ۱۲۵
- گفتار اول - حقوق بین الملل دریاها..... ۱۲۵
- بند اول - منابع اصلی..... ۱۲۶
- الف - معاهدات، - حقوق بین الملل دریاها..... ۱۲۶
- ب - عرف بین الملل دریاها..... ۱۲۷
- بند دوم - منابع فرعی..... ۱۲۷
- الف - اصول کلی حقوقی - دریایی..... ۱۲۷
- ب - تصمیمات قضایی و دکترین..... ۱۲۸
- گفتار دوم - مقررات دریایی مصوب آیمو به عنوان بخشی از حقوق بین الملل
دریاها..... ۱۲۹
- گفتار سوم: حقوق دریایی ایران..... ۱۲۹
- بند اول - قانون دریایی ایران..... ۱۳۰
- بند دوم - قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۳۲
- گفتار چهارم - معاهدات بین المللی دریایی..... ۱۳۳
- مبحث سوم: تاثیر پذیری اشتراکی قانون دریایی و قانون مناطق دریایی ایران از
کنوانسیون های ۱۹۵۸ ژنو و کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها..... ۱۳۶
- گفتار اول - گستره حاکمیت در حقوق دریایی ایران و حقوق بین الملل دریاها..... ۱۳۶
- بند اول - حاکمیت..... ۱۳۷

بند دوم- اعمال حاکمیت از سوی دولتها در چارچوب کنوانسیون‌های ژنو ۱۹۵۸	
و کنوانسیون حقوق دریاها ۱۹۸۲.....	۱۴۰
الف. نظام حقوقی آبهای داخلی.....	۱۴۲
۱. تعریف.....	۱۴۲
۲. حق حاکمیت کشور ساحلی بر آبهای داخلی.....	۱۴۵
۳. حق ورود به آبهای داخلی و بنادر.....	۱۴۶
۳.۱. حقوق بین‌الملل عرفی.....	۱۴۶
۳.۲. معاهدات.....	۱۴۹
۳.۱. مال صالحیت قضایی کشور ساحلی بر آبهای داخلی.....	۱۵۳
۴.۱. صلاحیت مدنی.....	۱۵۴
۴.۲. صلاحیت کیفری.....	۱۵۵
ب. دریای سرزمینی.....	۱۵۶
۱. تعریف.....	۱۵۶
۲. عرض دریای سرزمینی.....	۱۵۸
۲.۱. عرف دریایی.....	۱۵۸
۲.۲. قاعده برد گلوله توپ.....	۱۵۸
۲.۳. قاعده ۳ مایل دریایی.....	۱۵۸
۲.۴. قاعده ۱۲ مایل دریایی.....	۱۵۹
۲.۵. رویکردی نوین به عرض دریای سرزمینی در راستای معاهدات ۱۹۵۸	
۲.۶. رویه دولتهای غیر عضو کنوانسیون ۱۹۸۲ در خصوص عرض	
دریای سرزمینی.....	۱۶۱
۳. حق عبور بی ضرر.....	۱۶۲
۳.۱. عرف بین‌المللی.....	۱۶۲
۳.۲. معاهدات بین‌المللی.....	۱۶۳

- ۳.۳. تعریف عبور ۱۶۳
- ۳.۴. مفهوم بی ضرر بودن عبور ۱۶۴
- ۳.۴.۲. مفهوم بی ضرر بودن عبور ۱۶۶
۴. حاکمیت دولت ساحلی در دریای سرزمینی ۱۶۷
- ۴.۱. اعمال صلاحیت تقنینی و اجرایی کشور ساحلی ۱۶۸
- ۴.۲. اعمال صلاحیت قضایی دولت ساحلی بر کشتی های خارجی در دریای سرزمینی ۱۷۱
۵. قاعده فورس ماژور در آبهای داخلی و دریای سرزمینی ۱۷۵
- پ. منطقه بنادر یا منطقه نظارت ۱۷۸
۱. مفهوم و محدوده صلاحیت دولت ساحلی در منطقه مجاور ۱۷۸
- ۱.۱. معاهدات حقوق دریاهای ۱۷۸
- ۱.۲. قانون مناسبت دریای ایران ۱۷۹
۲. عرض منطقه مجاور ۱۸۰
۳. تفاوت منطقه مجاور با دریای سرزمینی ۱۸۱
- ت. منطقه انحصاری اقتصادی ۱۸۱
۱. تعریف ۱۸۱
۲. محدوده منطقه انحصاری اقتصادی ۱۸۲
۳. نظام حقوقی حاکم بر منطقه انحصاری اقتصادی ۱۸۳
- ۱.۳. حقوق حاکمه دولت ساحلی ۱۸۴
- ۳.۲. صلاحیت های تقنین و اجرایی دولت ساحلی ۱۸۵
- ۳.۳. صلاحیت های قضایی دولت ساحلی ۱۸۶
- ث. دریای آزاد ۱۸۷
۱. اصل آزادی دریاهای ۱۸۷
۲. تعریف دریای آزاد ۱۸۸

۳. نظام حقوقی حاکم بر دریای آزاد	۱۸۹
۳.۱. گستره آزادیهای در دریای آزاد	۱۸۹
۳.۲. اصل صلاحیت کشور صاحب پرچم کشتی	۱۹۰
۳.۳. تکالیف دولت صاحب پرچم در راستای صلاحیت انحصاری اش	
در دریای آزاد	۱۹۱
۳.۴. صلاحیت قضایی و اداری در دریای آزاد	۱۹۲
۳.۵. استثنائات صلاحیت دولت صاحب پرچم	۱۹۳
مبحث چهارم - نتیجه گیری	۱۹۴
فصل سوم: ارتباط قانون دریایی ایران با کنوانسیون‌های ژنو و کنوانسیون	
۱۹۸۲ از لحاظ حقوقی	۱۹۵
مقدمه	۱۹۶
مبحث اول: تابعیت و ثبت کشتی	۱۹۶
گفتار اول - مفهوم کشتی و انواع آن	۱۹۷
بند اول: مفهوم کشتی	۱۹۷
بند دوم: انواع کشتی و کشتیرانی	۲۰۰
الف: انواع کشتی	۲۰۰
ب: انواع کشتی رانی	۲۰۲
گفتار دوم - پرچم‌های مورد استفاده در کشتی	۲۰۳
گفتار سوم - مفهوم و مبنای فرض شخصیت حقوقی و تابعیت در مورد کشتی	۲۰۵
گفتار چهارم - اعطای تابعیت به کشتی در قانون دریایی ایران و حقوق بین‌الملل	
دریاها	۲۰۶
بند اول - اثر پذیری از معیار کلی تابعیت حقوق بین‌الملل دریاها	۲۰۷
بند دوم - تکالیف دولت‌ها پس از اعطای تابعیت در حقوق بین‌الملل دریاها ..	۲۱۰
گفتار پنجم - فلسفه لزوم ثبت کشتی در قانون دریایی ایران و حقوق بین‌الملل دریاها	۲۱۱

- بند اول - حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۱۱
- بند دوم - قانون دریایی ایران..... ۲۱۲
- گفتار ششم - قابلیت دریانوردی در ارتباط با ثبت کشتی در قانون دریایی ایران و حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۱۴
- گفتار هفتم - اختصاص علائم مخابراتی..... ۲۲۴
- گفتار هشتم - تحلیل ثبت و تابعیت کشتی..... ۲۲۴
- مبحث دوم - ایمنی، آموزش و کار در قانون دریایی ایران و کنوانسیون‌های حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۲۵
- گفتار اول - کار دریا..... ۲۲۵
- گفتار دوم - آموزش دریایی..... ۲۳۲
- مبحث سوم - کمک و نجات دریایی در قانون دریایی ایران و حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۳۸
- گفتار اول - مفهوم..... ۲۴۰
- بند اول - کمک و نجات در دریا..... ۲۴۰
- بند دوم - کمک و نجات با عنوان اعمال بازایی..... ۲۴۲
- گفتار دوم - تاریخچه..... ۲۴۲
- گفتار سوم - فلسفه کمک و نجات دریایی..... ۲۴۴
- گفتار چهارم - کنوانسیون‌های حقوق دریاها و قانون دریایی ایران..... ۲۴۵
- مبحث چهارم - تصادم دریایی در قانون دریایی ایران و حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۵۰
- گفتار اول - تعریف و تحلیل تصادمات کشتی..... ۲۵۱
- گفتار دوم - پیش از تصادم..... ۲۵۳
- بند اول - تضمین ایمنی جهت جلوگیری از تصادم دریایی..... ۲۵۳
- الف - کنوانسیون‌های حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۵۴
- ب - قانون دریایی ایران و تأثیرپذیری کلی از کنوانسیون‌های حقوق بین‌الملل دریاها..... ۲۵۸

بند دوم - قابلیت دریانوردی	۲۵۹
بند سوم - تعیین مسیر کشتیرانی و احتراز از تصادم	۲۶۴
بند چهارم - استانداردهای خدمه	۲۷۱
بند پنجم - تأمین کمکهای دریانوردی	۲۷۴
گفتار سوم - پسا تصادم دریایی	۲۷۸
بند اول - صلاحیت مدنی در خصوص تصادمات دریایی	۲۷۹
بند دوم - صلاحیت کیفری در خصوص تصادمات دریایی	۲۸۲
مبحث پنجم: نتیجه گیری	۲۸۴
فصل چهارم: ارتباط قانون بین دریایی ایران با کنوانسیونهای ژنو و کنوانسیون	
۱۹۸۲ از لحاظ کیفری	۲۸۵
مقدمه	۲۸۶
مبحث اول - حق تعقیب فوری	۲۹۰
گفتار اول - سیاستهای توجیه کننده و محدود ساز حق تعقیب فوری	۲۹۱
گفتار دوم - منافع دولت های ساحلی در اجرای کارآمد قوانینشان	۲۹۲
گفتار سوم - منافع مشترک در آزادی ناوبری در دریای آزاد	۲۹۴
گفتار چهارم - تعقیب فوری تحت کنوانسیونهای حق مت بین الملل دریاها و قانون	
مناطق دریایی ایران	۲۹۶
بند اول - کنوانسیون های حقوق بین الملل دریاها	۲۹۶
بند دوم - قانون مناطق دریایی ایران	۲۹۹
مبحث دوم - حق بازرسی	۳۰۰
گفتار اول - نگاهی به مفهوم آزادی دریاها در قرون پس از هوگو گروسیوس ...	۳۰۲
گفتار دوم - حق بازرسی معاصر در چارچوب دریای آزاد	۳۰۵
گفتار سوم - حق بازرسی در حقوق بین الملل دریاها و قانون دریایی ایران	۳۰۶
بند اول - کنوانسیون حقوق دریاها ۱۹۸۲	۳۰۶

- بند دوم: زیر دریایی‌ها در تقابل با کشتی‌های بازرگانی ۳۰۸
- بند سوم - قانون دریایی ایران ۳۰۹
- مبحث سوم: دزدی دریایی ۳۱۱
- گفتار اول - دزدی دریایی در گذشته ۳۱۲
- گفتار دوم - دزدی دریایی امروزه ۳۱۴
- گفتار سوم - تعریف دزدی دریایی ۳۱۵
- گفتار چهارم - مبارزه با دزدی دریایی و حملات مسلحانه علیه کشتی‌ها در سازمان ملل ۳۱۸
- بین المللی دریایی ۳۱۸
- گفتار پنجم - اقدامات ایمنی و اقدامات شورای امنیت سازمان ملل در جهت جلوگیری از درگیری دریایی و دزدی مسلحانه علیه کشتی‌ها ۳۲۱
- گفتار ششم - قانون دریایی ایران و دزدی دریایی ۳۲۴
- مبحث چهارم - قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان ۳۲۸
- گفتار اول - تاریخچه ۳۲۸
- گفتار دوم - سازمان ملل متحد و قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان ۳۳۰
- بند اول - کنوانسیون‌های حقوق بین الملل در این زمینه ۳۳۱
- بند دوم - کنوانسیون مقابله با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان ۳۳۲
- گفتار سوم - سازمان بین المللی دریانوردی و مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان ۳۳۸
- گفتار چهارم - قاچاق مواد مخدر و روانگردانها در قانون مناطق دریایی ایران ۳۴۰
- مبحث پنجم - آلودگی دریایی ۳۴۲
- گفتار اول - حقوق بین الملل دریاها و بحران آلودگی دریایی ۳۴۳
- بند اول - مفهوم آلودگی دریایی ۳۴۴
- بند دوم - منابع آلوده کننده دریاها ۳۴۵
- بند سوم - حقوق بین الملل عرفی دریائی و مقابله با آلودگی دریایی ۳۵۲

بند چهارم- مقابله با آلودگی دریایی در چارچوب کنوانسیون‌های حقوق دریاها. ۳۵۵

الف- صلاحیت‌های دولت‌ها در مقابله با منابع آلودگی در کنوانسیون ۱۹۸۲

حقوق دریاها..... ۳۵۶

۱. صلاحیت تقنینی، اجرایی و قضایی (کیفری) دولت‌ها در مقابله با

آلودگی..... ۳۵۷

۱. ۱. صلاحیت تقنین..... ۳۵۷

۲. ۱. صلاحیت اجرایی..... ۳۵۷

۳. ۱. صلاحیت قضایی (کیفری)..... ۳۵۸

ب- صلاحیت تقنینی، اجرایی دولت ساحلی در مقابله با آلودگی..... ۳۶۰

۱. صلاحیت تقنین..... ۳۶۰

۲. صلاحیت اجرایی..... ۳۶۲

پ- صلاحیت‌های تقنینی و اجرایی دولت بندری در مقابله با آلودگی دریایی ۳۶۲

۱. صلاحیت تقنینی..... ۳۶۲

۲. صلاحیت اجرایی..... ۳۶۳

ت- صلاحیت‌های تقنینی و اجرای دولت صاحب پرچم در مقابله با آلودگی. ۳۶۳

۱. صلاحیت تقنینی..... ۳۶۳

۲. صلاحیت اجرایی..... ۳۶۴

بند پنجم- قوانین دریایی ایران و مقابله با آلودگی دریایی..... ۳۶۵

الف- قانون دریایی ایران..... ۳۶۵

ب- قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای

عمان..... ۳۶۷

پ- کنوانسیون‌های چند جانبه مقابله با آلودگی دریایی که ایران به آنها ملحق

شده است..... ۳۶۹

گفتار دوم- تحلیل آلودگی دریاها..... ۳۷۱

۳۷۲	مبحث ششم: نتیجه گیری
۳۷۵	فصل پنجم: ارتباط حقوق دریایی ایران و حقوق بین الملل دریاها در رویه قضایی
۳۷۶	مقدمه
۳۷۸	مبحث اول: حل و فصل اختلافات داخلی و بین المللی
۳۷۸	گفتار اول - دادگاه دریایی
۳۸۱	گزار دوم - دعاوی بین المللی در خصوص اختلافات دریاها
۳۸۲	بند اول - تأیید ایش
۳۸۳	بند دوم - کمرانب - صلح لاهه و دادگاه دائمی داوری
۳۸۶	بند سوم - دیوان دائمی - گستری بین المللی
۳۸۸	بند چهارم - دیوان بین المللی دادگستری
۳۹۳	بند پنجم - دیوان بین المللی حقوق دریا
۳۹۶	مبحث دوم: حقوق در دریا و توصیف قواعد حقوقی
۳۹۶	گفتار اول - توصیف حقوقی در چارچوب حقوق در دریا
۳۹۸	گفتار دوم - خطاب و عناوین قانونی
۳۹۹	گفتار سوم - اشتراک سازی ادبیات حقوق
۴۰۰	گفتار چهارم - جایگاه حقوقی
۴۰۱	مبحث سوم - امور حکمی و موضوعی در عالم حقوق
۴۰۲	مبحث چهارم - نهاد قضائی ایران و مکاتب مونیسم و دوآلیسم در ارتباط حقوق دریایی و حقوق دریاها
۴۰۳	گفتار اول - مکتب دوآلیسم
۴۰۴	گفتار دوم - مکتب مونیسم
۴۰۴	گفتار سوم - مکاتب دوآلیسم و مونیسم در رویه قضائی ایران
۴۰۵	بند اول - مکتب مونیسم در حقوق دریایی ایران

بند دوم: مکتب دو آلیسم در ارتباط حقوق دریایی ایران و کنوانسیون حقوق

دریاها ۴۰۷

مبحث پنجم: عرف بین‌المللی و ارتباط حقوق دریایی و حقوق بین‌الملل دریاها در

محکمه ایران ۴۰۸

مبحث ششم: تفسیر و قیاس در محاکم بین‌المللی ۴۱۴

گفتار اول: تفسیر در محاکم ۴۱۴

گفتار دوم: قیاس در محاکم ۴۱۶

بند این: تعریف قیاس ۴۱۶

بند دوم - عشق قیاس در حقوق موضوعه ۴۱۸

الف - نقش قیاس ۴۱۸

ب - نقش تأیید ۴۱۸

پ - نقش تفسیری ۴۲۰

ت - نقش پر نمودن خلأها ۴۲۲

بند سوم: منابع مقیاس علیه (اصل) در رویه قضائی بین‌المللی ۴۲۲

الف - قیاس مبتنی بر قواعد حقوق ۴۲۲

ب - قیاس بر گرفته از خود قواعد حقوق بین‌الملل ۴۲۳

بند چهارم: تحلیل تفسیر و قیاس در محاکم بین‌المللی ۴۲۳

مبحث ششم: بررسی حقوق داخلی در چارچوب مسئولیت بین‌المللی ۴۲۴

مبحث هشتم: رأی آلودگی دریایی در محکمه دریایی ایران ۴۲۴

مبحث ششم: نتیجه‌گیری فصل ۴۳۰

نتیجه‌گیری ۴۳۱

منابع ۴۳۷

دیباچه استاد محترم جناب آقای دکتر مرتضی نجفی اسفاد

« عقل کشتی، آرزو گرداب و دانش بادبان »

حق تعالی ساحل و عالم همه دریاستی»

دریا به عنوان مظاهری از پاکی، زیبایی، شجاعت و منبع ارزی و مواد غذایی و... شاخه‌های بسیاری از علوم از جمله علوم اجتماعی، انسانی و فنی را به خود اختصاص داده است. در علم حقوق، با اختصاص یافته دو رشته حقوق دریاها و حقوق دریایی، شاید بتوان ادعا کرد که بیشتر از سایر علوم به دریا پرداخته شده است.

اندیشمندان، نظریه پردازان و تدوین‌کنندگان مقررات این دو رشته حقوقی، علیرغم مفروض دانستن دریا به عنوان فصل مشترک مطالعات خود، آشکارا از گذشته‌ی دور از مرزبندی میان حقوق دریایی و حقوق دریاها غافل بوده و در صحن سازمان ملل متحد و سازمان بین‌المللی دریایی (ایمو) حسب وظایف مندرج در اساسنامه‌ی تأسیسی خود با تمرکز بر دریا و موضوعات مرتبط با آن با انجام مطالعات و تدوین مقررات تخصصی موازی و در عین حال مکمل یکدیگر، ضمن ایجاد تحول و توسعه کمی و کیفی بی چون و چرا در حقوق دریاها و حقوق دریایی عملاً بر این مرزبندی اصرار ورزیده‌اند.

حقوق دریاها حقوقی است بین‌المللی و در عین حال عمومی که به فلمرو دریایی می‌پردازد. در همین رابطه کنوانسیون ۱۹۸۲ راجع به حقوق دریاها حقوق و وظایف دولتها را در حوزه‌های مختلف نظیر: نظم عمومی، بهره‌برداری از منابع، حفاظت از محیط زیست را به روشنی بیان می‌کند و تأکید بر اجرای آنها دارد. در این میان دو اصل اساسی بایستی در حقوق دریاها مورد تأکید و توجه خاص قرار گیرد:

۱- ضرورت حفاظت از محیط زیست دریایی و تنوع زیستی

۲- ضرورت دفاع از آزادی دریایی

حقوق دریایی که از دیر زمان رشته‌ای از خانواده‌ی حقوق خصوصی به حساب می‌آید و شاید از نظر برخی از اصول و قواعد آن از شعبات دیگر علم حقوق به عاریت گرفته شده است، عبارت از مجموعه قواعدی است که به اشیاء، فعالیت‌ها، وقایع و اتفاقات مرتبط با دریا می‌پردازد. به زبان دقیق‌تر این رشته از علم حقوق، امور مربوط به دریا نوردان، کشتی‌ها و سایر شناورهای دریایی، قراردادهای اجاره و حمل و نقل دریایی، تجهیز کشتی، بیمه، ایمنی دریایی و موضوعاتی از این دست را مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد. به همین دلیل یکی از تنظیبات حقوق دریایی بهره‌گیری از حقوقدانانی است که بر چند رشته‌ی حقوقی مسلط هستند. رژیم حقوقی مربوط به مسئولیت، حقوق قراردادهای، حقوق اموال، حقوق بین‌الملل، حقوق بیمه، حقوق محیط زیست، حقوق مالی، حقوق جزا و حقوق مالکیت فکری را در بر می‌گیرد. تجربه کاری شان قرار داده‌اند. از همین روی جا دارد که ادعا کنیم حقوق دریایی سرفقی است چند بعدی، خاص و نه مستقل از رشته‌های دیگر حقوقی که قبل از همه شناخت و تقلید از دریایی و فعالیت‌های دریایی در مرکز ثقل آن قرار دارد.

بی‌تردید امروز می‌توان گفت که، به رغم تخصص بودن دو رشته‌ی حقوق دریاهای و حقوق دریایی و وجود مرزبندی میان این دو، با این حال همچون قاعده‌ی ظروف مرتبطه، وقوع هرگونه اتفاق در حوزه فعالیت‌های مختص به هر یک از این دو رشته، و یا تدوین مقررات و ضوابط جدید توسط سازمانهای تخصصی فعال مربوط به هر یک از این دو بطور محسوس و انکارناپذیری بر دیگری اثرگذار بوده و همچون بازیی واحد در اختیار قضات، وکلا و حقوقدانان محاکم و مراجع بین‌المللی و اساتید دانشگاههای حقوق می‌باشد. تا مشکلات پیش روی جامعه‌ی بین‌المللی سریعتر و منطقی‌تر از میان برداشته شود.

مرتضی نجفی اسفاد

زمستان ۱۳۹۷